

בנתיבי חסידות איזביצא-ראדזין *

1234567

העצומה שכמעט אין לה את וריע, השכיל להצית להבת-שלהבת בגולים ולוהטות של ה,אש שחורה על גבי אש לבנה" שנתגלתה בקולות וברקים בבית מדרשו של אור שבעת הימים רבינו הבעש"ט זי"ע.

ברור, כי הצמידות לקבלת תורה זו איש מפי איש עד המייסד, מוכיחה בעליל כי כל הנאותיהם של ה,חוקרים" מיוסדות על קורי עכביש, ואינן אלא פרי הצצה שטחית בספרי חסידות, מחוך עצלות המחשבה ובעיקר כתוצאה מחוסר ידיעה ואי-הבנה בתורת הרז, אמה-הורחה של החסידות, אשר כל מלה בוויה על אדני התורה שבעל פה על שני התלמודים, המדרשים והזוה"ק, כשהיא מעטרת ביסודות הראשונים כמלאכים גאוני דור דור.

איזביצא היא מסכת — אמנם מן הקשות, ארוכה ורחבה בתורת החסידות, אשר יוצריה ומפרשיה היו רועי ישראל שמסרו נפשם למענו ברוחציות וגשמיות כאחד.

לפנינו ספרי ר' שלמה זלמן שרגאי הי"ד, "איש רדזין" אשר מימי חסידות זו זורמים בעורקיו, ומעיינותיה התיים מפכים במוחו ולבו, יחד עם רצון עז להנחיל מורשת טהורה זו גם לדור תורה ובתורה, הכמה לטל של תורה — ולו מתחת לסף ההכרה.

בנתיבי חסידות איזביצא-ראדזין הוא מעין זרקור השופך אור — לראשונה — על חסידות טמירה ועלמת זו, אשר לא גס ליוזה בעקבות הזמן, ולמרות הגלים הסוערים שניסו להטביעה שמרה על מעמדה, ורענונותה לא פגה גם כעבור כמה יובלות מאותו שמתת תורה בו החל מייסדה להאמר, בעומק

והנה בחסדי א"ל שהעמיד לנו בכל דור ודור חכמים ודורשי ה', ופותח להם שערי תורה כפי צורך הדור... ושלח לנו גזאל ישראל והדרו קדוש ישראל ופארו הוא מורנו ורבינו שמו נאה לו והוא נאה לשמו, רבי ישראל בעל השם טוב זללה"ה ופתח לו שערי החכמה והתבונה והדעת... ופתח שער ה' הפנימי אשר היה סגור עד ימינו והוא פתחו לפני כל קהילת יעקב".

כך וסוקר גאון דורו בעל-התכלת מרדזין זי"ע — בהקדמתו לספרו של אביו, בית יעקב" על התורה — את השתלשלות החסידות ממיסדה הבעש"ט הק' דרך המגיד ממזריטש, הנועם אלימלך, החוזה מלובלין, היהודי הק', הרבי ר' בונם מפרשיסטא עד לזקינו אבי אביו בעל, "מי השילוח" מאיזביצא, אחד המיוחד שבחדרו חדר צאן קדשים של רבו (הרש"ב מפרשיסטא) אשר עשה כרשב"י ועלתה בידו".

אותו שר התורה ששלט בכל אוצרותיה, נתפרסם אמנם כ,מהפכן" או כפי שהתבטאו עליו, "עושה חדשות בעל מלחמות", אך לאמיתו של דבר — לאחר התבוננות מעמיקה ב,מניסס" זה של חסידות איזביצא-רדזין, ניתן להוכיח כי בחינם תלו בו, "בוקי סריקי" וכי, "לא מיניה ולא מקצתיה" אין כאן פריצת גדרות או שבירת מוסכמות, אלא אך ורק גוון חדש, או יותר נכון פירוש מבריק באור יקרות לתורת החסידות היא, "הארת תורת המשיח".

מובן מאליו כי מפרש זה בגודל רוחו, בבקאותו המקיפה שאין דומה לה, בחריפותו

* מאת ש"ו שרגאי, ירושלים, חלק ראשון תשל"ב — חלק שני תשל"ד.

מעמקים" ולגלות את... מי השילוח והגלגלים לאט".

המחבר סולל נתיבות, הראשון — בדעה ובפדחה, עזה שיישדה היה הדעת ללא כל מחלצות. אמונה טהורה ללא סיגים של "מצוות אנשים מלומדה", ניתוח — אולי אכזרי — של מאווי הגשש הכמוסים ביותר והתבריים בעומקי מעמקים של הלב.

השני — מאורות בית המדרש איזביצא-ראדזין, דברים כותיתן על מלכי השושלת, נסיכי העד של בית גדול זה שגידלו והגדילו ואף הוגילו בו תורה ותפלה, מצוות ומעשים טובים סאחד.

השלישי — בעצם, המשכו של השני, בצורת "דברים שבעל פה" אמורת מושחזות בתער המיוחד שאיפיון את איזביצא — ייתכן שבארישנותו אף עלה על זו שמונתה — בשגרתיות — בתור "חריפות קוצק".

ולבסוף: נספחים, שאולי יש בהם לפעמים חורה על דברים שכבר נאמרו, אך, אין בית המדרש בלא חידוש.

אם בחלק הראשון נפרשה והתפרשה משנתה העינית של איזביצא, הרי החלק השני מיוחד כמעט כולו לתקופת-הסער של אביר הרעים שחבק במחצית את כל התורה כנתיבות, בעל "אורות חיים". — זה הספר שנאחזר על ידו במשך שנים עשר ימים בלבד — ממש לא יאומן כי יסופר, לתבר ביאור מקיף על צוואת התנא רבי אליעזר הגדול, עשר מלין והסידותא דהוי נהיג בותן רב" בעת צר ומצוק כלשונו, כי חברתי הספר הזה והבינותי בעגיי בעת צר לי כי קמו בי מלשיגי עדות שקר והלשינו עלי דברי שקר ועלילות שוא... והצרתי אז כמעט בכל יום לעמוד לפני המשפט איונה שעות, והייתי טרוד מללמוד שיעורין התמידין כסדרן, שום ביטויי התפעלות לא יספיקו לבטאות את התיגשה שלפנינו יחיד ומיוחד במשך דורות.

כאשר הוא נתן בצער ואינו יכול ללמוד שיעורין כסדרן, אזי "מצא" לעצמו זמן "להעיר מקור ומוצא כל מאמר ממאמריו בדברי רבותינו ז"ל התנאים והאמוראים בש"ס בבלי, וירושלמי, מבילתא, ספרא, ספרי, מדרש רבה ונתחומא, ומסכתות קטנות, תנא דבי אליהו רבה, וזוטא, פרקי דר"א, אותיות דרבי עקיבא, אגדת בראשית, שוחר טוב, מדרש משלי, מדרש שמואל, וזה"ק, וזהר חדש ותיקונים". ואכן, "לית דין בר נש" אלא — מלא!

לשיא גאונותו הגיע בחיבורו "סדרי טהרות" שערור סערה — ולא מעט... קנאה — בעולם התורני, לא זכינו וחיבור זה נדפס רק על כלים ואהלות, ואילו חיבור השלם עד מסכת עוקצין (בערך שלשת אלפים דף) ובן ספרי האחרים על הירושלמי, וזה"ק (פרט ל"תפארת התנוכי" שגדסס) עץ חיים לפני עץ חיים, שרית ועוד עלו בסערה השמימה בימי הועם של השואה, וגורלם כגורל רבוא רבבות ישראל קדושים הי"ד.

נתגלגלה הוכחה לידי זכאי רש"י שרגאי להעלות לראשונה על הכתב — בצורה מסודרת — את פרשיות מלחמת התכלת ו"סדרי טהרות" על כל אורותיהן וצלליהן סאחד, בין היתר דברים שהיו ספונים בשעט, ואולי גם כיום הם בגדר "כבוד ה' הסתר דבר", אך מוצאי להצדיק את הצדיק — אף אם בעקיפין נתשטו צפונות שהשתיקה יטה להן.

המחבר לא הסך טירחה והתייגע ללקט פירורים וקטעי מאמרים בכל הקשור למאבקי של הלחם האגדי למען מצוה שקימה נשכח במשך דורות, היא התכלת, בד בבד עם עמידתו בתוקף על זכותו להחיות סדר שלם

(ח"ב, עמ' 85), אמנם, המאמר גרסא בסוף ספר „חסד לאברהם" אלא שמתברר הוא המקובל האלקי רבי חיים ויטל ז"צ, יש לעיין כי מאבא בשם הגר"א וצ"ל שלאחר עיונו במאמר זה הנודע בשם „מאמר הפסיעות" נוכח לדעת כי תרח"ו זכה להשגות בוכות עצמו, נוסף על מה שקיבל מרבו.

את ה„נתיבות" תחת האדמ"ר הקדוש רבי שמואל שלמה וצ"ל ת"ד מרדכי „אחרון בנתיב קידוש השם", מנהיג זה שעלה בסערה השמימה — גופו נשמתו כאחד — היה בעצם בבואה נאמנה של זקינו הסוער, וכאן אוספת אותו יראה מיוחדת במינה נוכח מקדש השם בחייו ובמותו. ושוב, לפנינו פרטים בלתי ידועים ממקור ראשון, המתברר מוסר את כל מה ששמואל על מות קדושים של רבו זה, ואף את חילוקי הדעות, אך בסופו של דבר מצטיירת לנגד עינינו דמות של ארי כביר השייך ללגיון מסירות הנפש של התנא האלוקי רבי עקיבא שעליו נאמר שיצאה נשמתו באחד.

משנת איוביצא-ראדון היא בבחינת „הפוך בה והפוך בה דכולה בה" אלא שתיתי לו לר' שלמה ולמן שרגאי שהציב לה תמרורים שיקלו על הרצח להיכנס לטרקלינה המסורא.

ש"ח פרוש

בש"ט שהפך להיות „מת מצוה" הוא סדר טהרות. לא במקרה זכה לעטר את סדר טהרות בלקט מכל ספרי חז"ל, שהרי כבר אמרו: דעת — זה סדר טהרות, והאם נמצא אי-מי הקשור לדעת בכל משמעותה כגאון המחשבה — ר' גרשון הניך מראדון. ברם, יש להעיר כי היה מקום להוסיף נתיבות ופרטים גם על חייהם של האדמורי"ם ה„שקטים" בעל „בית יעקב" שאם כי נהג נשיאותו בנחת, הרי תורתו בספריו — שבצדק והגדרו בספר כ„שיר השירים" — להטות בלבת אש. וכן על האדמ"ר השני שהצטיין במתינותו בעל „תפארת יוסף", ודומה כי העמדו בצלם של המנהיגים שמנת חלקם היתה הסערה, ואולי ייטיב עמנו המחבר בחלק שלישי שבו יושלמו הפרטים החסרים.

מן הענין להתעכב על כמה שגיאות מצערות שישנם בספר, במקום שו"ת „צבי תפארת" נאמר דבר תפארת (ח"ב עמ' 87), „ביאור ילקוטים" במקום „הליקוטים" (שם, עמ' 124) בטעות גם נאמר כי האדמ"ר ר' ירחם לייגר מברקלין היה בנו של ה„בית יעקב" (ח"א, עמ' 185) בעוד שהיה נכדו בן בנו האדמ"ר ר' אברהם יהושע השיל מחלם וזכר צדיקים לברכה. כן נפל שיבוש בציון המקור לביאור ענין ומרי

ס פ ר י מ ח ד ש י מ (שנת קבלו במערכת)

בכל לבו, ישראל ברזילי-שרטוטת, רומן פריסטר, ספריית פרעלים, ת"א תשל"ה.
הדת בישראל — א' דון-יחיא, מעמד ארגונים, שירותים, ירושלים תשל"ה.
החבצ. היהודי בירושלים העתיקה — יעקב אלעזר, ירושלים תשל"ה.

אוצר המשפט, מפתח ביבליוגרפי למשפט העברי — נחום רקובר, הספריה המשפטית, ירושלים תשל"ה.
אמרי שמאי, ביאורים עם גילוי חציון המקורות להבדלת פרקי תנ"ך, אגדות ש"ס ועוד — שמאי גינזבורג, ברך א, ירושלים תשל"ה.